

Arartekoaren 2022R-2469-2019 Ebazpena, 2022ko otsailaren 2koa. Horren bidez, gomendatzen dio Eusko Jaurlaritzako Lan eta Enplegu Sailari berrikus dezala diru-sarrerak bermatzeko errentaren prestazioa eta etxebizitzarako prestazio osagarria jasotzeko eskubidea 9 hilabetez eteteko ebazpena, uste baitu ez dela urratu prestazioen titular gisa inolako betebeharririk. Gainera, beharrezkotzat jotzen du gizarteratze aktiborako hitzarmenak egiteko eta ebazteko prozedura hobetzea eta ijitoen egoera espezifikoak kontuan hartzea, diskriminazioaren aurka borrokatzeko eta gizarteratzeko adostutako estrategiak eta planak kontuan hartuta.

Aurrekariak

Herritar batek Arartekoaren esku-hartzea eskatu zuen, ez zegoelako ados Lanbide-Euskal Enplegu Zerbitzuko (aurrerantzean, Lanbide) zuzendari nagusiaren ebazpenarekin. Ebazpen horren bidez, 9 hilabetez eten zitzaion bere bizikidetzak-unitateari aitorturiko diru-sarrerak bermatzeko errenta (DSBE) eta etxebizitzarako prestazio osagarria (EPO) jasotzeko eskubidea.

DSBE eta EPO prestazioen titularra zen bizikidetzak-unitatea langabezian zegoen bikote batek osatzen zuen; 3 urteko seme bat zeukaten, Bizkaiko Foru Aldundiaren (BFA) arabera mendekotasun moderatuaren balorazioa zuena. Gutxiengo etniko bateko kideak dira, biak langabezian daude, eta familiaren oinarrizko premiak asetzeko dituzten diru-sarrera bakarrak bi prestazioak (DSBE eta EPO) eta familia-inguruneko zaintzarako hileko 180 euroko prestazio ekonomikoa (Bizkaiko Foru Aldundiak aitortua) dira.

Hain zuzen ere, Lanbidek kexagileari jakinarazi zion DSBE eta EPO prestazioak eteteko prozedura bat hasi zela, arrazoi honengatik:

-“No cumplir los compromisos asumidos en el marco del Convenio de Inclusión (C.I.) (artículo 12.2 y artículo 43.2.c del Decreto 147/2010). Habiendo firmado un Acuerdo Personal de Empleo el 11/07/2018 en el que se compromete a aprobar las asignaturas del CEBAD en las que se matricula para el curso 2018/2019, ud. ha incumplido dicho acuerdo en ambas convocatorias del curso (febrero y junio)”; se le comunica que permanecerá suspendida durante 9 meses, que es el tiempo que duraba el curso del CEBAD”.

Idazki hori jaso ondoren, kexagileak alegazioak egin zituen eta egokia iruditu zitzaion dokumentazioa aurkeztu zuen. Hala ere, Lanbidek ez zituen alegazio horiek onartu; eta bi prestazioak (DSBE eta EPO) 9 hilabetez etetea ebatzi zuen, arrazoi bera kontuan izanda.

Kexaren sustatzaileak berriz ere adierazi zuen ez zegoela ados erabaki horrekin, eta aukerako berraztertze errekurtsoa jarri zuen Lanbiden. Bertan, alegazioen fasean erabilitako argudioak errepikatu zituen; honako hau adierazi zuen:

- Oro har, ez zekien bizikidetzta-unitateko kideek gizarteratzeko hitzarmena eta horri lotutako prestakuntza-neurriak betetzen ote zituzten baloratu zitekeela soilik amaierako azterketen bi deialdietara joatean edo haiek gainditzean oinarrituta.
- Era berean, adierazi zuen ez zela kontuan hartu bestelako inguruabar pertsonalen, lan-arlokoen, familia-arlokoen eta kontziliazio-arlokoen eragina (eta, bere ustez, beren kasuan eragina zuten).
- Bestalde, dagokion ziurtagiriarekin egiaztatu zuten bizikidetzta-unitateko bi kide helduak 2019ko otsaileko azterketen lehen deialdian izan zirela. Zoritxarrez, ez zituzten gainditu; eta adierazi zuten biak gripeak jota egoteak ere eragin ziela horretan.
- Era berean, 2019ko ekaineko azterketen bigarren deialdian ez agertzea justifikatu zuten argudiatuz, alde batetik, bera beste prestakuntza-prozesu batean ari zela (2019/07/10eko Enpleguko Akordio Pertsonal —EAP— berri batean jaso), agiri bidez egiaztatu zuen bezala. EMAUS erakundeak sustatutako eta Lanbidek diruz lagundutako bi urteko proiektua, prestakuntza- eta aprobetxamendu-konpromiso bat idatziz sinatzea barne hartzen zuena, prestakuntza-prozesua amaitzeko konpromisoarekin. Bestalde, adierazi zuen bere emazteak ere ezin izan zuela gainditu azterketaren bigarren deialdia, adingabearekin batera joan behar izan zuelako azterketa egitera; kontziliazio-arazoak argudiatu zituen, norekin utzi ez zuelako (eta horrek, bere ustez, proba gainditzeko beharrezko baldintzetan egitea eragotzi zion).

Azaldutakoaren arabera, Arartekoak aurreko gertakariei buruzko informazioa eskatu zuen erakunde autonomoari zuzendutako idazki batean.

Lankidetzta eskaerari erantzunez, Lanbideren zuzendari nagusiak txosten bat igorri zuen; txostenean honakoa jasotzen da:

“Espedientean dauden dokumentuak ikusita, egiaztatu da 2018ko uztailaren 11n (...) andreak Enpleguko Akordio Pertsonala sinatu zuela, 2018-2019 ikasturtean matrikulatutako CEBADeko irakasgaiak gainditzeko konpromisoa hartzen zuena.

Ikastaro horrek bi azterketa-deialdi zituen, lehenengoa 2019ko otsailean eta bigarrena 2019ko maiatzean. Bada, jasota dago lehen deialdian (...) andreak ez zuela irakasgai bakar bat ere gainditu, lauhileko osoan gripearekin egon zela argudiatuz, bai bera bai bere familia.

Bigarren deialdia iristean, interesdunak jakinarazi zuen ezin izango zela azterketa horietara joan, seme adingabea zaindu behar zuelako. Geroago, ordea, alegatu zuen bere burua aurkeztu zuela, baina ez zuela azterketarik gainditu, semearekin

batera joan behar izan zuelako azterketa horietara, ezin izan zuelako inorekin geratu.

*Alderdi honek uste du 2019ko uztailaren 26an (...) andreak formalki eskatu ziola Bizkaiko Foru Aldundiari bere semearen zaintzaile nagusia izatea. Alderdi honen ustez, ordura arte, 2017ko irailaren 12ko 44322/2017 Foru Aginduaren bidez, (...) jauna zen adingabearen aita, haren zaintzaile nagusia.
.(...)*

Kontuan hartuta (...) andrea 2019ko maiatzean azterketetara aurkeztu behar izan zela, bera ez zela seme adingabearen zaintzaile nagusia, eta konpromisoak irakasgaiak gainditzea baino ez zekarrela, ikasturtea ez baitzen presentziala, Dis Euskal Hezkuntza Institutuaren bidez egin baitzen. Interesdunak ez duenez egunero inolako eskoletara joan behar, baizik eta asteko tutoretza batera, betiere borondatezkoa, alderdi honek ulertzen du (...) andreak justifikaziorik gabe urratu duela hartutako konpromisoa.

*Hori dela eta, prestazioaren onuraduna ez dagoenez aurreikusitako salbuespenetako batean ere, eta Gizarteratzeko Hitzarmena sinatzeko konpromisoa hartu denez hura gizarteratzeko eta laneratzeko jarduera guztiak egiteko, zehazki 2018ko uztailaren 11n Enpleguko Akordio Pertsonalean hartutako konpromisoaren bidez, ez-betetze horrek berekin dakar, DSBEri buruzko Dekretuaren 43.2.c) artikuluan ezarritakoaren arabera, laguntza ekonomikoa jasotzeko eskubidea etetea. Etete horrek arau-multzo horretan araututako iraupena eta ondorioak izango ditu. Hala, aztertzen ari garen kasuan, (...) andreak utzitako prestakuntza-ekintzak iraun bitartean luzatuko da etetea, hau da, bederatzi hilabetez.
.(...)*

Hori guztiagatik, alegazioak ezezten ditugu berriro.”.

Kexagileak jarritako errekurtsua Lanbidek ezetsi egin zuen 2020ko apirilaren 8ko ebazpenaren bidez, DSBE eta EPO prestazioak eteteko ebazpenean adierazitako arrazoi berberarekin (hau da, sinatutako gizarteratzeko hitzarmenaren esparruan hartutako konpromisoak ez betetzea).

Hortaz, beharrezkoak diren egitateak eta zuzenbideko oinarriak ditugula uste dugunez, honako gogoeta hauek egin nahi ditugu:

Gogoetak

Espediente honen xedea da aztertzea DSBE eta EPO prestazioen titular den bizikidetzaren unitateko kideek, mendekotasuna duen adingabe bat ardurapean dutela, ez dituzten bete DSBE eta EPO prestazioen titular eta onuradun gisa dituzten betebeharrak (eta, beraz, prestazio horiek 9 hilabetez eteteko arrazoirik izan den).

1. Gizarteratzeko eta Diru-sarrerak Bermatzeko abenduaren 23ko 18/2008 Legeak (18/2008 Legea), Gizarteratzeko eta Diru-sarrerak Bermatzeko Legea aldatzen duen azaroaren 24ko 4/2011 Legeak (4/2011 Legea) emandako idazketaren arabera, 7 a) artikuluan, "gizarteratzeko eta laneratzeko tresnen" artean, gizarteratze aktiborako hitzarmena ezartzen du. Honela eratuko da: *"Gizarteratzeko eta laneratzeko behar diren era bateko eta besteko ekintzen multzoa antolatze oinarritzko tresna izango da, laneratzeko formazioari eta prestaerari garrantzi berezia emanda ekintza horietan."*

Era berean, lege beraren 15.1 artikulua honakoa dio: *"Diru-sarrerak bermatzeko errenta emateko, edozein modalitatetan, gizarteratze aktiborako hitzarmen bat egingo da errentaren titularrekin, III. titularen I. kapituluaren aurreikusitako baldintzetan, errazago laneratu eta gizarteratu dadin"*.

Hori bera islatzen da 65. artikuluan, 4/2011 Legeak emandako idazketan, Gizarteratze Aktiborako Hitzarmenaren "Definizioa eta ezaugarriak" delakoan. Honakoa dio:

"1.- Lege honen ondorioetarako, gizarteratze aktiborako hitzarmenak definitzen dira programa-dokumentu gisa, zeinetan parte-hartzaileek ezartzen baitituzte izaera sozial edota laboreko ekintza espezifiko batzuk, beharrezkoak direnak titularra eta bizikidetzaren unitateko gainerako kideak baztertuta geratzeko arriskutik edo baztertuta egotetik prebenitzeko eta horiek errazago laneratzeko eta gizarteratzeko.

2.- Gizarteratze aktiborako hitzarmenak dira dokumentu batzuk zeinek diseinatu baitute gizarteratze-prozesu edo -ibilbide pertsonalizatu bat, titularren edo, hala badagokio, haren bizikidetzaren unitateko beste kide batzuen beharrezkoetara egokitua, eta zeinek eragiten baitie parte-hartzaileei konpromiso bat obligazioak dakartzana.

68. artikulua, 4/2011 Legeak emandako idazketan, ezartzen du hura sinatzeko beharrezkoa dela, alde aurretik, bizikidetzaren unitatea osatzen duten pertsonen laneratzeko-premiei buruzko diagnostiko bat egitea. Diagnostiko hori oinarri hartuta, Lanbidek modu pertsonalizatuan diseinatu behar du gizarteratze aktiborako hitzarmenaren proposamena. Bertan, aldeek laneratzeko dituzten konpromiso guztiak zehaztuko dira.

Bestalde, gizarteratze aktiborako hitzarmenak Lanbideren eta baztertuta geratzeko arriskuan edo baztertuta egoteagatik hitzarmen horien hartzaile izan daitezkeen pertsonen artean egiten dira (4/2011 Legearen 66.1 artikulua).

2. Bestalde, DSBEari buruzko maiatzaren 25eko 147/2010 Dekretuak 12.2. a) artikuluan ezartzen duenez, DSBEaren titularren eta onuradunen betebeharren artean dago honakoa: *"Administrazioarekin Gizarteratze Hitzarmen bat negoziatzea eta sinatzea, eta hori betetzea, Gizarteratzeko eta Diru-sarrerak Bermatzeko*

abenduaren 23ko 18/2008 Legearen III. tituluaren I. kapituluan aurreikusitakoaren arabera ...”.

Esparru horretan, 4/2011 Legearen 69 b) artikulua honako hau ezartzen du hitzarmen horretan “Esku hartzen duten aldean betebeharren” artean:

“Sinatutako gizarteratze aktiborako hitzarmenaren gaitik eta helburutik ondorioztatzen diren jarduketa guztiak egitea.”.

Era berean, 147/2010 Dekretuaren 43. artikulua jasotzen dituen DSBE eta EPO prestazioak eteteko arrazoiaren artean 2. c) atalean adierazitakoa dago: *“ Indarrean dagoen Gizarteratzeko Hitzarmenaren barruan hartutako konpromisoak ez betetzea. ...”.*

Hala ere, dekretu horretan ez da zehatz-mehatz zehazten zein izango liritekeen tasatutako arrazoiak edo irizpideak gizarteratze aktiborako hitzarmena betetzen den edo ez objektiboki egiaztatzeko (bai aurreikusitako ekintzetara bertaratzeari eta horietan parte hartzeari dagokienez; bai, besteak beste, aprobetxamenduari, aurrerapenari edo emaitzei dagokienez); ez eta zer ondorio izango lituzkeen barne hartzen dituen ekintzak ez betetzeak ere.

Lehenago, araudiak gizarteratzeko hitzarmenez hitz egiten zuen. Aurreko gizarteratzeko hitzarmenek araudi propioa zuten: 1/2000 Dekretua, urtarrilaren 11koa, gizarteratzeko hitzarmenak arautzen dituen. Araudi hori 4/2011 Legeak aldatutako 18/2008 Legearen araudi berriaren arabera interpretatu behar da.

Egungo araudiak honako hau baino ez du aurreikusten:

“3. Gizarteratze aktiborako hitzarmenek lanpostu bat lortu ahal izatera edo lan-egoera hobetu ahal izatera bideratutako egintzak jasoko dituzte, erregelamenduz ezarritakoaren arabera; egintza horiek, bereziki, prestakuntza aurrekoak, prestakuntzakoak, lana topatzekoak eta lan-bitartekaritzakoak izango dira”.

Gizarteratzeko hitzarmenaren edukia arautzen zuen araudia, urtarrilaren 11ko 1/2000 Dekretua (1/2000 Dekretua), ez da lege-esparru berrira egokitu.

Nolanahi ere, tresna horien erregulazio xehatua ezartzen duen araudi bakarra izaten jarraitzen du; eta 9 e) artikulua, besteak beste, honako ekintza hauek aurreikusten zituen: prestakuntza arautu edo arautu gabeko jardura espezifikoak, abiapuntuko prestakuntza-maila edo eskuratutako lanbide-gaitasunak produkzio-sistemaren beharretara egokitzeko aukera ematen dutenak; edo gizarteratzeko hitzarmenaren hartzaileen mendeko pertsonen beharrezko arreta eta zaintza ematea errazten duten ekintzak; bai eta autonomia, askatasuna eta garapen pertsonala sustatzen duten eta gizarte eskubideak baliatzea errazten duten edo gizarteratzea bermatzeko beharrezkotzat jo litezkeen ekintza guztiak ere, 18/2018 Legearen 65. artikulua 4/2011 Legearen bidez aldatu aurreko idazketan jasotzen zituen antzeko ekintzak.

14.2 f) artikulua ezartzen zuen hitzarmen-proposamena hainbat zatitan egituratzen dela; eta horietako batek beharrezko baliabideak izan beharko lituzkeela esku hartzen duten aldeek garatu beharreko ekintzen eta esku-hartzeen jarraipena eta ebaluazio-baldintzak egiteko (eta, hala badagokio, lortu beharreko emaitzak eta aplikatutako ekintza espezifikoaren egokitasunaren ebaluazioa barne hartu beharko lituzkeela). 18/2008 Legean ez da antzeko aurreikuspenik jasotzen.

1/2000 Dekretuak 23. artikuluan ere aurreikusten zituen gizarteratzeko hitzarmena ezeztatzeko arrazoiak; horien artean, honakoa: *"Onuradunak agindu zituen ekintzak ez burutzea, bere erruz."* (aurreikuspen hori 18/2008 Legearen 72 b) artikuluan ere badago jasota).

Halaber, titularrak (edo, hala badagokio, haren bizikidetzaren unitateko kideren batek) gizarteratzeko hitzarmenean hitzemandako jarduketak ez betetzearen ondorioz, oinarriko gizarte-zerbitzuek txosten bat egitea ezartzen zuen etetea komeni den edo ez baloratzeko; halaber, interesdunei aldeztu aurretik entzunaldia ematea ezartzen zuen. Indarrean dagoen Legean ez da antzeko aurreikuspenik jasotzen.

Arau-garapenik ez dagoenez, uler daiteke 1/2000 Dekretuaren aurreikuspenek indarrean jarraitzen dutela, 4/2011 Legearen bidez emandako idazketan 18/2008 Legearekin kontraesanetan edo horren aurka ez dauden alderdietan; esaterako, hitzarmen-proposamenak barne hartzea 1/2000 Dekretuaren 14. artikuluan edukia edo interesdunei aldeztu aurretik entzunaldia ematea.

Azkenik, hitzarmen horien aurreko edozein erregulaziotan, hitzarmenaren eduki nagusitzat ez zen aurreikusten "irakasgaiak gainditzea"; baizik eta prestakuntza arautu edo arautu gabeko jardura espezifikoak garatzea, abiapuntuko prestakuntza-maila edo eskuratutako lanbide-gaitasunak produkzio-sistemaren beharretara egokitzeko aukera ematen dutenak eta hitzarmenaren hartzaile diren pertsonen integrazio ekonomiko, sozial eta laboral eraginkorra lortzeko aukera ematen dutenak.

3. Indarrean dauden gizarteratze aktiborako hitzarmenei buruzko arau-garapenik ez dagoenez, ezin da jakin zehatzago zein diren txertatu behar dituzten ekintzak eta horien jarraipena edo garatu beharreko ekintzak eta esku-hartzeak ebaluatzeko baldintzak.

Arartekoaren iritziz, nolahi ere, ez dator bat programa-dokumentu horien izaerarekin; izan ere, horien helburua gizarteratzeko prozesu edo ibilbide pertsonalizatu bat diseinatzea da, barnean hartzen dituen ekintzek DSBEaren titular gisa dituzten betebeharrak zabaltea dakartela, eta horiek ez betetzeak DSBE eta EPO jasotzeko eskubidea etetea edo azkentzea ekar dezakeela.

Hain zuzen ere, lehen aipatu bezala, programa-dokumentu gisa definitzen dira (18/2008 Legearen 65.1 artikulua, 4/2011 Legeak emandako idazketan), zeintzuetan parte-hartzaileek (hau da, Lanbidek eta bizikidetzaren unitateko tituluarrak

eta kideek) ezartzen baitituzte izaera sozial edota laboraleko ekintza espezifikoko batzuk, beharrezkoak direnak baztertuta geratzeko arriskutik edo baztertuta egotetik prebenitzeko eta horiek errazago gizarteratzeko eta laneratzeko.

Maila bateko irakasgai jakin batzuk gainditzeko konpromisoa ez dator bat helburu horiekin.

Interesgarria da aipatzea prestakuntzaren arloan irudi asko daudela (bai Bigarren Hezkuntzan, bai Lanbide Heziketan edo unibertsitate mailan), eta horietan prestakuntza-prozesu bat gainditu eta betetzea (bai baldintza normaletan, bai apartekoetan) ez dagoela soilik amaierako azterketak gainditzearen mende.

Hala ere, kexa-espeditarearen muina diren DSBE eta EPO prestazioak eteteko ebazpenaren arrazoiari, hitzarmena ez betetzeari buruz ez da beste aipamenik egiten, bertan jasotako prestakuntza-ziklo bateko amaierako bi proba horiek ez gainditzea baino.

Hori guztia kontuan hartuta 2 eguneko 2 deialdietan irakasgaiak gainditu ez izanetik ezin dela ondorioztatu sinatutako gizarteratze aktiborako hitzarmenaren gainerako zatia bete ez duenik edo proba horiek egiteko alde aurreko prestakuntzarik egin ez duenik.

4. Gainera, kontuan izan behar da hitzarmen horiek sinatzen dituzten pertsona gehienak gizarte-bazterkeriako arriskuan dauden kolektiboetako kide direla; eta kolektibo horien prestakuntza-ibilbidea ez dela beti arautua edo jarraitua izan, ezta ohiko sarbideak ere.

Pertsona horien ezaugarriak kontuan hartu behar dira laneratzera bideratutako prestakuntza-ibilbidean emaitzak lortzeko. Abiapuntuan dituzten prestakuntza-maila urriak ahultasuna dira gizarte-bazterkeriako arriskuan dauden pertsonen enplegurako prestakuntzan, prestakuntzari eta gizarte-bazterketari buruzko azterlanetan nabarmentzen den bezala¹; horietan, hainbat alderdi zehatz-mehatz aztertzen dituzte (esaterako, prozesu horietan pertsona horiek parte hartzeko dituzten oztopoak eta haien ezaugarri nabarmenenak, edo eskura jartzen diren prestakuntza motetarako sarbidea eta horien balorazioa).

Gainera, espediente honen muina den kasuan, familia hori Europar Batasuneko (EB) gutxiengo etniko ugarieneko eta diskriminatueneko kidea ere bada, Europar Batasunak gutxiengoei eta diskriminazioari buruz egindako inkestetan ikus daitekeen legez². EBk onartu du legeria ez dela nahikoa bere kabuz erromanien

¹ Lan eta Immigrazio Ministerioa, "Formación y Exclusión Social", laburpen-dokumentua: <https://www.sepe.es/LegislativaWeb/verFichero.do?fichero=09017edb8011f10c>

² EBeko Oinarrizko Eskubideen Agentzia. FRA The situation of Roma in 11 EU Member States - Survey results at a glance [online] https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/2109-FRA-Factsheet_ROMA_EN.pdf

Gutxiengoei eta diskriminazioari buruzko Europar Batasunaren bigarren inkesta-La población romaní: resultados principales [online]. Eskuragarri hemen: <https://fra.europa.eu/es/publication/2020/segunda-encuesta-de-la-union-europea-sobre-las-minorias-y-la-discriminacion-la>

gizarte-bazterketa errotua edo oraindik aurre egin behar dieten aurreiritziak konpontzeko; horregatik, urteak daramatza ijito herria sustatzeko politika publikoen beharra adierazten³.

EAEEn dagoeneko onartu dira hainbat jarduera-plan, Ijito Herriaren Erabateko Sustapenerako eta Partaidetza Sozialerako EAEko I. Plana 2004-2007, eta Ijito Herriarekiko Euskal Estrategia 2018-2020⁴. Gaur egun, Euskadiko Ijito Herriarekiko Euskal Estrategia berria 2022-2024 lantzen ari dira⁵. Aurrekoan, dagoeneko ezarri zen bere ardatz nagusietako bat zela "Ijitoen bizi-kalitatea hobetzea"; ijitoak baliabideetara, zerbitzuetara eta aukeretara iristeko eta horietan erabat sartzeko bidean aurrera egiteko. Horrela, ijitoen komunitateak gainerako biztanleriarekin alderatuta abiapuntuan dituen desberdintasunak gainditu ahal izango dira, eta hori zailtzen duten oztopo espezifikoak ezabatu.

Horretarako, honakoa proposatzen zen: *"Prestakuntza, enplegurako aukerak, lan-merkatuan sartzea eta geratzea hobetzeko zerbitzuen sarea sendotzea; horretarako, Lanbide- Euskal Enplegu Zerbitzuarekin koordinatzeko mekanismoak ezarri behar dira."*

Horrek honakoa zekarren:

"3.1. Ijitoei orientazio espezializatua emateko programak finkatzea.

3.2. Prestakuntza-programak ezartzen laguntzea, ijitoen erakunde sozialak ikastetxe homologatuen sarearekiko lankidetzaren bitartez.."

Helburu horiek bat datoz, halaber, Europako Parlamentuaren 2019ko otsailaren 12ko Ebazpenean ("Ijitoak integratzeko estrategiak") adierazten zenarekin. Ebazpena «Ijitoak gizarteratzeko estrategia nazionalen Europako esparrua 2020tik

---

³ Hala, Batzordearen 2011ko apirilaren 5eko Komunikazioak («2020ra arte ijitoak gizarteratzeko estrategia nazionalen Europako esparrua») estatu kideei eskatzen die ijitoen gizarteratzearen eta integrazio ekonomikoaren alderdi guztietan aurrera egiteko; eta helburuak ezartzen ditu hezkuntzaren, enpleguaren, osasunaren eta etxebizitzaren arloetan. Kontseiluak 2011ko maiatzaren 19an onartu zuen. Eskuragarri hemen: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/?uri=celex%3A52011DC0173>

⁴Ijito Herriaren Erabateko Sustapenerako eta Partaidetza Sozialerako EAEko I. Plana 2004-2007

Eskuragarri hemen: https://www.euskadi.eus/contenidos/informacion/pueblo_gitano/eu_7946/adjuntos/PLAN.pdf

Ijito Herriarekiko Euskal Estrategia. Eskuragarri hemen: https://www.euskadi.eus/contenidos/plan_departamental/59_plandep_xileg/eu_def/adjuntos/Ijito%20Herriarekiko%20Euskal%20Estrategia.pdf

⁵Bat dator 2021eko azaroan onartu berri den «Estrategia Nacional para la Igualdad, la Inclusión y la Participación del Pueblo Gitano (2021-2030)» delakoarekin. Estrategiak «2030. urtera arte ijito herriaren berdintasun, gizarteratze eta partaidetzarako Europako esparrua» delakoaren jarraibideak jarraitzen ditu; eta bat dator Arrazakeriaren Aurkako Europar Batasunaren Ekintza Planarekin (2020-2025), bai eta Biktimen Eskubideei buruzko Europar Batasunaren 2020-2025 Estrategiarekin eta Genero Berdintasunerako Europar Batasunaren Estrategiarekin ere. Estrategia horrek Agenda 2030 delakoan ezarritako helburuak lortzen ere laguntzen du. Eskuragarri hemen: https://www.mdsocialesa2030.gob.es/derechos-sociales/poblacion-gitana/docs/estrategia_nacional/Estrategia_nacional_21_30/estrategia_aprobada_com.pdf

aurrerako aldirako» delakoa indartzeko eta antigitanismoaren aurkako borroka areagotzeko beharrari buruzkoa da (2019/2509 (RSP)). Bertan, azpimarratzen zen estatu kide gehienetan ez dela hobekuntzarik ikusi enplegua eskuratzean; eta, are gehiago, ez ikasten, ez lanik egiten, ez prestakuntzarik jasotzen ez duten gazte ijitoen proportzioa handitu egin dela.

Gutxiengoei eta diskriminazioari buruzko Europar Batasunaren bigarren inkestan ("La población romaní: resultados principales") islatutako egoeraren arabera (inkesta hori Oinarrizko Eskubideen Europako Agentziak —FRA— egin zuen 2017an⁶), eskola-uzte goiztiarraren batez besteko tasa % 70ekoa da; eta eskola-porrot goiztiarraren tasa % 64,4 (gizonezkoak) eta % 64,7 (emakumezkoak) artekoa.

Hori Secretariado Gitano Fundazioaren beraren azterlanetan ere badago jasota ("El alumnado gitano en secundaria. Un estudio comparado"⁷ delakoan). Eta erakunde beraren azken estatistiketan ere, 2019koan, adierazi dute soilik emakumezko ijitoen % 15,5ek eta gizonezko ijitoen % 19,4k egiten dituztela derrigorrezko hezkuntzaren osteko erdi-mailako ikasketak; eta soilik emakumezko ijitoen % 2,8k eta gizonezko ijitoen % 4,6k dituztela goi-mailako ikasketak.

2021ean, EBk estatu kideei gomendatu⁸ die esparru estrategiko nazional berriak har ditzatela ijitoak gizarteratzeko politika orokorren testuinguruan sartzeko, ijitoen egoera hobetzeko; halaber, gomendatu die kontuan har daitezela jarduera-proposamen jakin batzuk.

Laburbilduz, ijito gehienek ez dute esperientziarik, gaitasunik edo ezagutzarik araututako edo ohiko prestakuntza-ibilbideen inguruan edo horiei lotutako proba-eta azterketa-sistemen inguruan.

Arartekoaren iritziz, kontuan hartu behar da ijitoek pairatzen duten diskriminazio-eta bazterkeria-egoera historikoa eta errotua; bai gizarteratzeko hitzarmena egitean, eta baita aurretiazko diagnostikoan, ekintzen proposamenean eta hura betetzen den ebaluatzean ere.

5. Kexagileak egiaztatu du bi deialdietan zeukan egoerak eragotzi egin zuela probak gutxieneko baldintzetan egin ahal izatea; lehenengo kasuan gaixotasunagatik, eta bigarreanean familia-bizitzarekin bateragarri egiteko arrazoiak direla-eta.

Gainera, adierazi behar dugu Lanbidek ez duela kontuan hartu espediente honen muina den kasuan familia eta lana bateragarri egiteko eskubidea; eta erakunde

⁶ Eskuragarri hemen: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2016-eu-minorities-survey-roma-selected-findings_es.pdf

⁷ Eskuragarri hemen: https://www.gitanos.org/upload/42/08/EstudioSecundaria_InformeEjecutivo.pdf

⁸ Kontseiluaren 2021eko martxoaren 12ko Gomendia, ijitoen berdintasunari, gizarteratzeari eta parte-hartzeari buruzkoa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/?uri=celex%3A52011DC0173>

honek uste du horrek kexa-espeditentean eragina duela, DSBE eta EPO prestazioen onuraduna bigarren probara joan ez izanaren edo bertan parte hartu ez izanaren arrazoi justifikatu gisa.

Hain zuzen ere, kexagileak bizikidetzta-unitateari aitortutako prestazioak 9 hilabetez etetearen aurka jarritako berraztertze-errekurtsoari Lanbidek emandako ezesteko ebazpenak honako arrazoi hauek ematen zituen, besteak beste:

LAUGARREN zuzenbide-oinarria.- "(...) jaunari ebazpen horren berri eman zitzaion 2019ko abuztuaren 30ean, eta aukerako berraztertze-errekurtsoa aurkeztu zuen, alegatuz Bizkaiko Foru Aldundiak aitortutako mendekotasun larriko seme adingabe bat duela bere ardurapean, eta errekurtsogilea "Emausen" bi urteko prestakuntzaekintza bat egiten ari denez, (...) andrea dela bere ardurapean geratu behar duena. Eta, horregatik, ezin izan ditu bete

Errekurtsoarekin batera, egokitzat jotzen duen dokumentazio guztia aurkeztu du, bere eskubidea Administrazio honetan justifikatzeko. "

Amaitzeko, Lanbidek BOSGARREN zuzenbide-oinarrian honakoa adierazten du: *"Alderdi honek uste du 2019ko uztailaren 26an (...) andreak formalki eskatu ziola Bizkaiko Foru Aldundiari bere semearen zaintzaile nagusia izatea. Alderdi honen ustez, ordura arte, 2017ko irailaren 12ko 44322/2017 Foru Aginduaren bidez, (...) jauna zen adingabearen aita, haren zaintzaile nagusia.*

Geroago, Bizkaiko Foru Aldundiko Gizarte Ekintza Sailak 2019ko irailaren 26an emandako Foru Aginduaren bidez, (...) andrea izendatu zen mendeko seme adingabearen zaintzaile nagusi, eta haren mendetasun-maila moderatutzat jo zen..

Kontuan hartuta (...) andrea 2019ko maiatzean azterketetara aurkeztu behar izan zela, bera ez zela seme adingabearen zaintzaile nagusia, ..."

Hain zuzen ere, Lanbidek honakoa azpimarratzen zuen bidalitako lankidetzatxostenean eta kexagileak jarritako berraztertze-errekurtsoa ezesteko ebazpenean: adingabearen ama (prestazioen onuradun zena) ez zela formalki semearen zaintzaile nagusia Bizkaiko Foru Aldundiaren mendekotasun-espeditentean, 2019ko irailera arte; kexagilea baizik.

Hala ere, kexagileak egiaztatu du egun horretan Emausen beste prestakuntza-programa bat egiten ari zela, eta hura betetzeko betebeharra zuela; eta horrek adingabeaz arduratzea eragotzi ziola, nahiz eta formalki semearen zaintzaile nagusia izan, mendekotasun-espeditetik ondorioztatzen denez.

Ondorioz, amak hartu behar izan zuen egun horretan adingabea zaintzeko ardura, ez Bizkaiko Foru Aldundiaren mendekotasun-espediteteko zaintzaile nagusi gisa, baizik eta bere ama gisa; egun horretan eta proben ordutegian ez baitzuen beste aukerarik semea benetan zaintzeko.

6. Kexa honen muina den espedientean bereziki eragiten duen gai interesgarri bat bizikidetz-unitate honek izan duen etetearen iraupenari buruzkoa da.

Xehetasunez aztertu zen *Diagnostiko-txostena, Lanbidek diru-sarrerak bermatzeko errentaren eta etxebizitzarako prestazio osagarriaren prestazioak hobeto kudeatzeko proposamenak jasotzen dituen* delakoan, 4.1.3. atalean ("Etetearen iraupena", hain zuzen); honako hau mahaigaineratu zen bertan:

"Maiatzaren 25eko 147/2010 Dekretuak ere ez du zorrotasunez jasotzen zernolako iraupena eduki behar duen etenaldiak titularrak edo bizikidetz-unitateko kide batek betebeharrak bat betetzen ez duenean.

Azken batean, ez da aurreikusten zein izango den betebeharrak ez betetzeagatik hitzartuko den etetearen iraupen zehatza, kasu jakin batzuetan salbu.."

Hain zuzen ere, maiatzaren 25eko 147/2010 Dekretuaren 45.1. artikulua ("Etetearen iraupena") ezartzen du eteteak ordainketa etetea eragin duten inguruabarrek irauten duten bitartean jarraituko duela.

Lanbidek prestazioak 9 hilabetez eteteko ebazpena honako hauek oinarri hartuta arrazoitu du: *"No cumplir los compromisos asumidos en el marco del Convenio de Inclusión (C.I.) (artículo 12.2 y artículo 43.2.c del Decreto 147/2010). Habiendo firmado un Acuerdo Personal de Empleo el 11/07/2018 en el que se compromete a aprobar las asignaturas del CEBAD en las que se matricula para el curso 2018/2019, ud. ha incumplido dicho acuerdo en ambas convocatorias del curso (febrero y junio).."*

Era berean, erakunde publikoak berraztertze errekurtsoa ezesten duen ebazpenean honako hau adierazi du: *"Etete horrek arau-multzo horretan araututako iraupena eta ondorioak izango ditu. Hala, aztertzen ari garen kasuan, (...) andreak utzitako prestakuntza-ekintzak iraun bitartean luzatuko da etetea, hau da, bederatzir hilabetez.."*

Hala ere, araudi horretan ez da ezartzen sinatutako gizarteratze aktiborako hitzarmenean jasotako prestakuntza-planeko azterketak ez gaitzearen ondorioa prestazioak eteteko arrazoi denik. Era berean, ez da arauz adierazten neurri horren 9 hilabeteko iraupena justifikatzeko irizpidea prestakuntza-ikastaroaren berezko iraupena denik. Horrek proportzionaltasunaren eta segurtasun juridikoaren printzipio orokorrak urratzea ekar dezake.

Erakunde honek uste du ez dagoela elkarrekikotasunik kalterako den jokabidearen eta hari egozten zaion ondorioaren artean. Azterketen deialdira ez joateak DSBE prestazioaren ordainketa 9 hilabetez etetea ekarriko du, eta prestazio hori beharrezkoa da adingabe bat ardurapean duen familia batek biziraun dezan. Zehapen-prozedurarekiko analogiaz, Arartekoaren iritziz, eska daitekeen haztapen-judizioak aukera ematen du ondorioztatze ekoizten den jokabidea gauzatzeari

egozten zaion ondorioaren norainokoa ez datorrela bat jokabidearen larritasunarekin, ezta gizarteratzeko hitzarmenen helburuarekin ere.

Segurtasun juridikoaren printzipioari dagokionez, Espainiako Konstituzioak Atariko Tituluan aldarrikatzen du, Gizarte eta Zuzenbide Estatuaren oinarriak jasotzen dituen Espainiako Konstituzioaren 9. artikuluan (zehazki, 3. atalean). Horren arabera, araudia aplikatzean ziurtasun juridikoa egon behar da; eta, beraz, alde aurretik jakin behar da, eta behar bezain argi, ez bakarrik garatu beharreko jokabidea, baita aurreikusitako edozein betebeharrak ez betetzearen emaitza ere. Arartekoaren iritziz, azterketa-deialdi batera ez joateagatik DSBE jasotzeko eskubidea etetearen 9 hilabeteko iraupena ez dago aurreikusita inongo lege-testutan.

Arartekoak, hain zuzen ere, *Diagnostiko-txostena, Lanbidek diru-sarrerak bermatzeko errentaren eta etxebizitzarako prestazio osagarriaren prestazioak hobeto kudeatzeko proposamenak jasotzen dituen* (2017) delakoren 44. gomendioan, araudia aldatzeko proposamenen artean honakoa aipatu zuen:

“Diru-sarrerak bermatzeko errenta jasotzeko eskubidearen etenaldiaren iraupena argitzea, etenaldi-kausa bakoitzari dagokionez, eta etenaldi horrek iraupen zehatza duen kasuak eta prestazioa jasotzeko eskubidearen etenaldia hori eragin zuen kausa indargabetu arte mantentzen den kasuak bereiztea”.

147/2010 Dekretuaren aurreikuspenak eta irizpideen dokumentuak (2017ko maiatzean eguneratuak) jasotzen dituenak ez dira nahikoak; eta erakunde honen iritziz ere ez datoz bat Arartekoaren gomendio horren edukiarekin. Beraz, denbora luzea igaro den arren, oraindik ez dago DSBERako eskubidearen etetearen iraupenari buruzko ziurtasun juridikorik.

7. DSBE prestazioa bederatziz hilabetez eteteak eragin handiagoa du gizarte-bazterkeria jasateko arriskuan dagoen bizikidetzaren unitatean; adingabe bat baitu ardurapean eta, gainera, adingabeari Bizkaiko Foru Aldundiak mendekotasun moderatua aitortu baitio. Arartekoaren apirilaren 8ko 2/2015 Gomendio Orokorrean adierazitakoa errepikatuko dugu: *Politika publikoetan adingabearen interes nagusia kontuan hartzeko betebeharrak; bereziki, diru-sarrerak bermatzeko sisteman.*

Horrenbestez, diru-sarrerak bermatzeko errentaren eta etxebizitzarako prestazio osagarriaren prestazioak eteteari eta azkentzeari buruzko erabakietan, bizikidetzaren unitatean haur bat dagoenean, adingabearen interes gorena ebaluatu behar da eta interes horrek lehentasuna izan behar du; eta prestazioen onuradun diren bizikidetzaren unitateko kideek betebeharrak ez betetzeari dagokionez haztatu behar da.

Adingabearen interes gorenaren funtsezko izaera estatu mailan ere islatu da (zehazki, adingabearen babes juridikoari buruzko 1/1996 Lege Organikoaren 2. eta 3. artikuluetan); horietan adingabearen interes gorena barneratu eta garatzen baita, eta hori ezartzeko jarraibideak ematen baitira.

Haurrak eta nerabeak babesteko sistema aldatzen duen uztailaren 22ko 8/2015 Lege Organikoak emandako idazketa berriak Haurren Eskubideei buruzko Nazio Batuen Batzordearen 2013ko maiatzaren 29ko 14. Ohar Orokorraren (haurrak bere interes gorena lehentasunezko kontu izateko duen eskubideari buruzkoa) irizpideak sartzea aurreikusten du; horietan oinarritu zen aipatutako Gomendio Orokorra, eta Arartekoak behin eta berriz azpimarratzen du haurren eskubideetan duen garrantziagatik.

Laburbilduz, erakunde honen ustez, kexa-espeditentean aztertutako egitateak eta dokumentazioa ikusita, adingabea ardurapean duen bikote ezkondu batek osatutako bizikidetzaren unitate bati DSBE eta EPO prestazioak 9 hilabetez eteteak ez du babes juridiko nahikorik, eta neurritz kanpoko da; bi deialditara aurkeztu ez izanak DSBE jasotzeko eskubidea 9 hilabetez etetea ekarri baitu, kontuan hartu gabe mendekotasun maila moderatuko adingabe bat zuela ardurapean.

Arartekoak zalantzan jarri du kexagileak gizarteratze aktiborako sinatutako hitzarmenean aurreikusitako ekintzaren edukia, gizarteratzeko eta laneratzeko tresna horien helburuari ez erantzuteagatik, irakasgai jakin batzuk gaintzeari soilik lotu zaiolako; horren ondorioz, ulertu da DSBE jasotzeko eskubidea etetea arrazoia izan dela.

Arartekoaren ustez, arrazoi horrengatik eskubide bat eteteak segurtasun juridiko handiagoa eman beharko lioke sinatutako gizarteratze aktiborako hitzarmena ez dela bete ondorioztatzeko prozesuari.

Hori dela eta, beharrezkoa litzateke, Lanbidek, hitzarmena ez betetzeagatik DSBE eten aurretik, araudi egokia eta jarduteko jarraibideak ezartzea gizarteratze aktiborako hitzarmenak egiteko eta aurretiazko diagnostikoak egiteko; halaber, beharrezkoa litzateke, aurreikusten den moduan, esparru juridiko bat eduki ahal izatea barnean hartzen diren ekintzen edukia mugatzeko.

Azkenik, gizarteratzeko hitzarmenetako konpromisoak eta ekintzak betetzen diren ebaluatzeko prozedura bat aurreikusi beharko litzateke, aurretiazko entzunaldia bermatzeko.

Kexa-espeditente honetan egin diren jarduketak aztertuta, argi ikusten da Legean aurreikusitako gizarteratzeko hitzarmena egiteko eta ezeztatzeko prozeduran hobekuntza argiak egin behar direla; eta ez da ahaztu behar pertsona batzuek izan ditzaketen premia espezifikoak kontuan hartu behar direla (espeditente honetan gertatzen den bezala, kolektibo bati —ijitoei— eragiten dietelako). Izan ere, kolektibo horretakoek neurri bereziak hartu behar dituzte gizarteratzea lortzeko eta jasaten duten diskriminazioari aurre egiteko.

Hortaz, beharrezkoak diren egitateak eta zuzenbideko oinarriak ditugula uste dugunez, honako gomendio hau egin nahi dugu:

GOMENDIOA

Arartekoak gomendatzen du diru-sarrerak bermatzeko errentaren prestazioa eta etxebizitzarako prestazio osagarria 9 hilabetez etetea erabakitzen duen ebazpena berrikustea, aurreko gogoetetan oinarrituta, uste baitu bizikidetz-unitateak ez duela urratu prestazio horien titular gisa inolako betebeharririk.

Era berean, beharrezkotzat jotzen du gizarteratze aktiborako hitzarmenak egiteko eta ebazteko prozedura hobetzea, ez baitago 18/2008 Legearen III. tituluko I. kapituluaren arau-garapenik 4/2011 Legearen idazketan. Lege hori lege-aldaketako prozesuan dago gaur egun; eta, beraz, hura onartu arte itxaron behar da etorkizuneko gizarteratzeko tresnen arau-garapenerako. Prozedura horretan, kontuan hartu beharko lirateke ijitoen egoera espezifikoak, diskriminazioaren aurka borrokatzeko eta gizarteratzeko adostutako estrategiak eta planak kontuan hartuta.

